

Hra na varhany

Charakteristika

Tento hudební obor vznikl na naší škole v roce 2006, kdy byly k výuce pořízeny nové cvičné varhany. Ke studiu hry na varhany je třeba, aby měl žák vyvinuté hudební citění, které se u něho bude v průběhu studia nadále rozvíjet. Proto naši budoucí varhaníci hrají nejprve na klavír, aby dosáhli určité technické vyspělosti a byli na varhanní hru náležitě připraveni. Poté usednou poprvé za královský nástroj a začnou se věnovat tomuto nádhernému nástroji. Brzy zjistí, že varhany nabízejí obrovské zvukové možnosti, že umí hrát velmi potichu, ale že umí také pěkně „zahřmět“. K tomu pomáhá také prostředí, ve kterém se varhanní hře učí - výuka probíhá v barokním klášterním kostele v místnosti, která je vytápěna. Tam jsou umístěny digitální varhany, určené ke cvičení. Hodiny probíhají buď na digitálních varhanách, na velkých varhanách na kůru či chórovém nástroji v presbytáři a také na barokním varhanním pozitivu. Žáci během studia poznají více nástrojů, aby zjistili, že každý nástroj je opravdu jiný a každý má jiné zvukové možnosti. Postupně tak usednou za všechny nástroje, které se nacházejí ve městě a v rámci exkurzí a varhanních výletů poznají také nástroje v okolí. Součástí studia hry na varhany je seznámení se s konstrukcí a stavbou nástroje - žák ví, co se ukrývá ve varhanní skříni, dokáže popsat rozdíly mezi druhy traktur a má povědomí o historii nástroje, varhanní literatury a uvědomuje si historický význam Vrchlabí jako nejstarší varhanářské dílny na území Čech.

„Varhany jsou v mých očích a uších královským nástrojem.“

Wolfgang Amadeus Mozart

Učební osnovy

PŘÍPRAVNÉ STUDIUM

Žák:

- ovládá hru portamento, staccato,
- sedí u nástroje s chodidly pevně opřenými o podložku,
- má přirozené postavení ruky na klaviatuře,
- zahraje z not v rozsahu f-g1 ve čtvrtvých taktech,
- zahraje podle sluchu lidovou píseň v rozsahu kvinty,
- hraje lidové písně ve čtyřruční hře s doprovodem učitele

1. ROČNÍK

Hlavní předmět: Hra na klavír

I. STUPEŇ

Žák:

- využívá správné návyky a dovednosti, získané v přípravném studiu, osvojuje si elementární druhy úhozu,
- je veden k přirozenému sezení u nástroje, příprava ke hře stupnic a akordů dle možností žáka
- rozvíjí schopnost vyhledat na nástroji jednoduché písně nebo říkadla,
- je učitelem veden k uvědomělému metrickému a rytmickému citění
- pěstuje smysl pro souhru hrou s doprovodem učitele, seznamuje se se čtením not v houslovém a basovém klíči

2. ROČNÍK

Hlavní předmět: Hra na klavír

I. STUPEŇ

Žák:

- rozvíjí všechny osvojené technické a výrazové prvky získané v I. ročníku
- je veden ke sluchové sebekontrolě
- rozvíjí uvolněnou hru, hru dvojhmatů a akordů v propojení s pohotovou orientací na klaviatuře
- pracuje na rozvíjení koordinace obou rukou
- ve hře využívá dvojhmaty, kvintakord dur od bílých kláves, zvládá hru stupnic přes jednu až dvě oktávy zvlášť od bílých kláves
- hraje tonický kvintakord s obraty tenuto, staccato, rozloženě zvlášť
- seznamuje se s elementárními základními hudebními útvary různých stylových období

3. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na klavír	I. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> využívá při hře základní návyky a dovednosti (správné sezení u nástroje, uvolnění těla při hře, přirozený tvar ruky, koordinace obou rukou, orientace na nástroji) a používá základní technické prvky (základní úhozy, uvědomělá práce s rytmem na základě rytmického cítění, prstová technika na základní úrovni, používání pedálů podle návodu pedagoga) orientuje se v jednoduchých hudebních útvarech a v jejich notovém zápisu podle svých individuálních schopností zahraje z paměti jednoduchou skladbu vnímá náladu skladby a je schopen tuto náladu vyjádřit elementárními výrazovými prostředky využívá základních harmonických funkcí při samostatné hře u jednoduchých doprovodů 		

4. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na klavír	I. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> je schopen nastudovat skladbu podle pokynů učitele a s využitím osvojených technických a výrazových prostředků zvládá vyšší nároky na vystižení nálady a charakter interpretované skladby prohlubuje schopnost vyjádřit emoce prostřednictvím už zvládnutých výrazových prostředků (barvitá dynamika, uvědomělá agogika, stylové prvky) rozdělí technickou zručnost, pasážovou a úhozovou techniku, melodické ozdoby a kultura prstokladu dle dispozic žáka, rozvíjí pedalizační techniku na základě sluchové kontroly seznamuje se s dalšími melodickými ozdobami v souvislosti s probíraným hudebním materiálem, je veden ke správnému frázování seznamuje se s většími hudebními formami, uvědoměle propojuje fantazii se správnými výrazovými prostředky, seznamuje se se skladbami různých stylů a při hře aplikuje adekvátní výrazové prostředky 		

5. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na varhany	I. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> umí nastavit varhanní lavici ke správnému sezení u nástroje seznamuje se s rozdíly klavírní a varhanní hry, a to zejména s druhy úhozu umí podkládat správně palec, zdokonaluje hru legato váže dvojhmaty - tercie, sexty dokáže použít manuálů jako prostředku k docílení zvukové rozmanitosti umí popsat základní části nástroje seznamuje se s hrou pedálu a využívá prodlev jako základního prostředku k použití pedálu dokáže správně zahrát čtyřhlasý chorál - bez použití pedálu 		

6. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na varhany	I. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> zdokonaluje se ve hře různých způsobů úhozu seznamuje se se zásadami artikulace hraje různé hudební formy - pastorale, preludium, snadnější fugy u hry čtyřhlasých chorálů používá pedál - nejprve jako zdvojený bas, později jako samostatný hlas dokáže naregistrovat varhanní pléno seznamuje se s použitím kolektivů, pevných kombinací a ostatních pomocných zařízení na pedál hraje patami a špičkami a postupně osamostatňuje pedálovou linku dokáže jednoduše popsat základní rozdíly v interpretaci skladeb různých stylových epoch 		

7. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na varhany	I. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdokonaluje se ve hře různých způsobů úhozu • artikulaci chápe jako jeden z nejdůležitějších výrazových prostředků varhanní interpretace • hraje různé hudební formy - pastore, preludium, fugy, příprava na triovou hru • u hry čtyřhlasých chorálů používá pedál - nejprve jako zdvojený bas, později jako samostatný hlas • dokáže naregistrovat interpretovanou skladbu na různých typech varhanních nástrojů • je zběhlý v používání kolektivů, pevných kombinací a ostatních pomocných zařízení • na pedál hraje patami a špičkami a v oktávách • dokáže jednoduše popsat základní rozdíly v interpretaci skladeb různých stylových epoch • dokáže jednoduše popsat rozdíly jednotlivých specifíků varhanních nástrojů v Evropě <p>Žák ukončí I. stupeň studia komisionální závěrečnou zkouškou nebo absolventským vystoupením.</p>		

1. - 2. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na varhany	II. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ovládá techniku hry na obou manuálech a pedálu - manuálové skoky, techniku sóla a doprovodu, polyfonní techniku v manuálech i v pedále • zahraje napoprvé snazší sazbu, především homofonní, využije této schopnosti při hře z listu a nácvičku doprovodů • samostatně zvládne registraci skladby - vybere kombinaci rejstříků nebo rozhodne z více variant • opírá se o sluchovou představu, taktové schéma i barvu nástroje, přizpůsobí svoji hru akustice daného prostoru • reaguje na různé typy nástrojů - krátkou oktávou, s dobovou dispozicí nebo s krátkým pedálem • ovládá elementární základy varhanní improvizace • ovládá základy generálbasu a dokáže doprovodit danou skladbu na více typech klávesových nástrojů (varhany, pozitív, cembalo) 		

3. - 4. ROČNÍK	Hlavní předmět: Hra na varhany	II. STUPEŇ
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reaguje na různé typy nástrojů - s krátkou oktávou, s dobovou dispozicí nebo s krátkým pedálem • ohodnotí hru jiných interpretů a vznese argumenty pro své názory • upraví doprovod z klavírních not, nebo klavírního výtahu, zpracuje aranžmá pro varhany s pomocí rejstříků, manuálů a crescendo • zahraje z listu skladbu podle jeho individuálních schopností • orientuje se v literatuře pro varhany a jejích interpretech, zařadí jednotlivé skladatele do hudební epochy a rozpozná různá stylová období • dokáže dle svých možností improvizovat nejméně tyto formy: bicinium, preludium, chorálová předehra - kolorovaný cantus firmus • ovládá základy generálbasu a dokáže doprovodit danou skladbu na více typech klávesových nástrojů (varhany, pozitív, cembalo) <p>Žák ukončí II. stupeň studia komisionální závěrečnou zkouškou nebo absolventským vystoupením.</p>		

Komisionální postupové a závěrečné zkoušky

Přípravná hudební výchova (PHV)	Žák zahraje na nástroj 2 skladby
--	----------------------------------

I.stupeň základního studia

1. ročník	Žák zahraje 3 skladby různého technického a výrazového charakteru
2. - 7. ročník	1/ Stupnice + akordy 2/ Etuda nebo technické cvičení 3/ Dvě kontrastní skladby různých stylových období dle výběru
7. ročník - Absolventské koncertní vystoupení	3 kontrastní skladby různých stylových období 1 skladba komorní (skupinová praxe)

II.stupeň základního studia

1. ročník	Postupovou zkoušku žáci nevykonávají
2. ročník	3 kontrastní skladby různých stylových období
3. ročník	Postupovou zkoušku žáci nevykonávají
4. ročník - Absolventské koncertní vystoupení	4 kontrastní skladby různých stylových období 1 skladba komorní (skupinová praxe)